

STRAATNAMEN IN SCHERPENISSE

door Hans Zuurdeeg

Oud-gemeentearchivaris Hans Zuurdeeg is al een aantal jaren bezig om alle straatnamen op Tholen en Sint-Philipsland in kaart te brengen. Hij bereidt een publicatie daarover voor. In dit jaarboek alvast een voorproefje, in de vorm van enkele verklaringen bij straatnamen uit Scherpenisse en de omringende polders.

De oudste vermelding van Scherpenisse is te vinden in een oorkonde van 1203 waarin sprake is van Baldewinus clericus (geestelijke) de Scarpenesse. De naam is mogelijk afgeleid van het Germaanse Scarpa (scherp of spits) en nasja (landtong, uitspringend in zee of rivier); dus een spits in zee uitstekend land. Misschien is scarpe echter de naam van een persoon die dit in zee uitstekende land in bezit had.

In een oorkonde van 1285 is ook sprake van het dorp. Godfried van Scarpenisse, Nicolaas van Mallant en andere ambachtsheren dragen in deze oorkonde aan het kapittel van Oud-Munster in Utrecht een pastoor van Scarpenissedam voor. Deze naam zegt iets van het ontstaan van het dorp aan een dam; in dit geval een dam in de Ee, een zijtak van de Pluimpot. De bedding van dit water is buiten het dorp nog terug te vinden tussen de Platweg en de Molenweg.

In de gemeentewet van 1851 wordt de verantwoordelijkheid voor de straatnaamgeving toebedeeld aan de gemeente. In de 19^e eeuw is het systeem van straatnamen en huisnummers in ons land gaandeweg ingevoerd. Vaak werden namen die in de volksmond waren ontstaan, en die bijvoorbeeld de functie of ligging van een straat aangaven, toen officieel.

ARMHUISSLOP

Dit liep van de Lage Markt naar de Zuidstraat en is tegenwoordig een deel van de Kerkstraat.

Sinds 1771 stond op de hoek van dit slop en de Kerkstraat het armhuis van de diaconie van de Nederlandse Hervormde kerk. Weduwen en andere behoeftigen, die onvoldoende middelen van bestaan hadden, werden hier ondergebracht. Het pand is in 1976 aan de woningvoorraad onttrokken en het jaar daarop afgebroken.

De naam Armhuisslop wordt in 1939 genoemd in een bouwvergunning (nr. 1939/14).

SCHOOLSTRAAT

Loopt van de Hoge Markt naar de Stoofdijk, en was voordien bekend als de Stoofstraat.

De meestoof, waaraan deze straat zijn naam ontleent, stond eeuwenlang noordelijk van het dorp aan de spuikom, de latere Houwerpolder. Volgens de kadastrale kaart van 1832 heette de straat toen nog Stoofstraat. Het in december 1861 aangelegde bevolkingsregister meldt dan dat hoofdonderwijzer Johannes Craayo in de Schoolstraat woont.

Sinds 1801 is in deze straat, in een gehuurde woning, de dorpschool gevestigd die voordien aan de Lage Markt stond. In de huurovereenkomst was opgenomen dat de verhuurder op zijn kosten de voorkamer tot school moest verbouwen. In het pand woonde ook de schoolmeester. Kort na 1826 is het schoolgebouw door de gemeente aangekocht en verbouwd. Ook in 1834 en 1837 vonden verbouwingen plaats. In 1851 werd de keuken van de onderwijzerswoning bij de school getrokken. Eerst in 1866 vond nieuwbouw plaats die in 1883 en 1884 werd uitgebreid. Aan de school waren toen vier onderwijskrachten verbonden die aan 229 leerlingen les gaven. Na de Tweede Wereldoorlog is de christelijke lagere school op gereformeerde grondslag opgericht en werd de school in tweeën gedeeld. In 1949 was de school weer te klein, het zou echter tot 1957 duren voordat het nieuwe schoolgebouw aan de Laban Deurloostraat werd geopend. Beide scholen werden hierin ondergebracht. In 2001 is de school verlaten en trok men naar het nieuwe schoolcomplex op het voormalige terrein van de grasdrogerij waar later de werkplaats van de gemeente Tholen was.

De naam Schoolstraat wordt voor het eerst genoemd in 1861 (bevolkingsregister deel 1/68). Ze is vastgesteld bij raadsbesluit van 30 oktober 1962.

RONDWEG

Deze loopt van de Langeweg naar de rotonde ter hoogte van de Spuidamstraat.

De doorgaande route van Tholen naar Stavenisse liep tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw door de bebouwde kom van Scherpenisse en wel via de Langeweg, Lage Markt, Kerkstraat en de Spuidamstraat. Ook de autobussen reden die route. Het zal duidelijk zijn dat de scherpe draai bij de Lage Markt en de smalle Kerkstraat het toenemende verkeer steeds minder kon verwerken. De provincie heeft toen in 1958 de rondweg aangelegd die van de Poortvlietsedijk met een ruime boog aan de noordkant van Scherpenisse op de Veerweg op het grondgebied van Sint-Maartensdijk aansloot.

Dit werk werd mede mogelijk door de afdamming van de Pluimpot. (Bron: besluit b. en w. 1958).

MUIZENPUT

De zogenaamde Muizenput sloot naast het pand Langeweg 16 aan op de Langeweg. Het was een buurtje met een aantal arbeiderswoningen. De naam Muizenput zal duiden op een volkrijk buurtje. De varkenshokken stonden er in het begin van de 20ste eeuw zo dicht bij de woningen dat men de dieren kon voeren zonder het huis te verlaten.

De naam wordt genoemd in 1912 (Verslag Gezondheidscommissie 1913, blz. 9-10; en notulen vergadering gemeenteraad 6 april 1950).

De Heerlijkheid Westkerke.

SLUISWEGELING

Van de Westkerkseweg in zuidoostelijke richting doodlopend. Voor de herverkaveling (jaren 50 en 60 van de vorige eeuw) liep het wegje door naar de Lageweg.

De gronden van de heerlijkheid Westkerke waterden vanouds af op de Pluimpot, door de sluis die ter hoogte van dit weggetje lag. Wat de reden is geweest om de sluis in 1651 te dempen, is niet bekend. Sindsdien waterde het gebied af op de Oosterschelde, via de suatiesluis aan het einde van de Platteweg.

De naam wordt al genoemd in 1660 (archief waterschap Scherpenisse, inv.nr. 184/47) en is op 30 oktober 1962 door de gemeenteraad vastgesteld..

De Hoge Marktgezien vanaf de Spuidam. Rechts staat de Gouden Leeuw, zoals het uithangbord duidelijk maakt. Achter de man in het midden van de foto begint de Kerkstraat.

HOGE MARKT

De markt in het centrum van het dorp, waarop onder meer de Kerkstraat, de Weststraat, de Spuidamstraat en Schoolstraat aansluiten. De Hoge Markt duidde men in de loop der eeuwen met verschillende namen aan als Markt, Lange, Grote- of Brede Markt, Koren- of Grutmarkt.

De keur van 1528, een soort politieverordening, met latere veranderingen, geeft nauwkeurig aan welke kramen waar geplaatst moesten worden. De koren- en zuivelmarkt was bij het in 1594 gebouwde raadhuis en de kousen- en hoedenkramen stonden op de hoek van de Kerkstraat. Ook voor het verhandelen van hout en vlas waren plaatsen aangewezen. De ijzermarkt was bij de Hoogstraat; vermoedelijk was dit de huidige Weststraat. Verder was voorgeschreven dat de vismarkt was bij de 'houck van de Groote Loostraete (de huidige Kaaistraat) oostwaerts ende daertegenover daer de vischbancken gestelt sijn'.

In 1582 verleende prins Philips Willem van Nassau Scherpenisse het recht een vrije jaarmarkt te houden op tweede pinksterdag. Een uitvloeisel hiervan was de kermis, die tot 1939 rond die dag werd gehouden. De kermisattracties stonden op de Hoge en de Lage Markt.

De Hoge Markt wordt al genoemd in 1699 (Rechterlijk archief Zeeuwse eilanden, inv.nr. 5738/199) en de naam is door de gemeenteraad vastgesteld op 30 oktober 1962.

~